

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknél 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

A magyarországi reformált egyház főtanodáinak évi értesítvényei.

(Folytatás.)

Miként az állami, úgy a reformált hitfelekezet által fentartott jogi intézetek is, a magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által, az 1874. év május 19-én 12917. sz. alatt kibocsátott szabályzat és meghatározott terv szerint vannak berendezve. Kisebb eltérésekkel és módosításokkal ugyan — a kecskeméti jogakadémia tanrendét kivéve, mely a legszigorubban alkalmazkodik a miniszteri szabályzathoz — mindenik intézetnél találkozzunk*), de a lényeg, a tudományok évek szerinti beosztása, vizsga-rendszer, mindenik tanintézetnél egy és ugyanaz.

Az eltérések és módosítások következők:

a) a d e b r e c z e n i jog- és államtudományi karnál:

a római jog, a miniszteri tervezetben fölvetett 8 óra helyett hetenkint 6 órán;

a magyar magánjog 5 óra helyett 6 órán;

a bevezetés 2 óra helyett 3 órán;

peres és perenkivüli eljárás 5 óra helyett 4 órán;

nemzetgazdaság 8 óra helyett 7 órán;

pénzügyi törvények 5 óra helyett 4 órán;

osztrák magánjog 6 óra helyett 5 órán;

jogbölcészlet 1-ső félévben 3, 2-ik félévben 4 órán

adatik elő 5-5 óra helyett.**)

Továbbá rendes és kötelezett tantárgyakul vétettek fel és osztattak be:

A törvényszéki orvostan egész éven át het. 2 órával.

Bányajog egy félévben het. 2 órával.

Államszámviteltan egy félév het. 4 órával.

Európai államok statistikája egy félév het. 2 órával, melyek a miniszteri szabályrendeletben, mint special kollégiumok említettnek fel.

*) A máramarosszigeti jogakadémia tanrendéről stb. biztos és határozott ismeretem nem lévén — miután évi értesítvénye eddig még meg nem jelent — rövid ismertetésem e tekintetben hiányos leend.

***) Az 1876/7. tanévben már az első félévben is 4 órán adatik elő.

És végezetre az egyetemes egyháztörténelemnek két félévben keresztül hallgatása het. 3-3 órán; és egy félévben a magyar protestáns egyháztörténelemé szinte 3 órán kötelezett tantárgyképen lett meghatározva.

És így míg a miniszteri szabályrendeletben a kötelezett órák száma tesz az első félévben 68 órát, a 2-ikban 60-at, addig a debreczeni jogakadémiában a kötelezett tantárgyak összege tesz mindenik félévben a négy éven keresztül 74-et, az egész évben 148-at, és így 20 órával többet, mint az állami intézeteknél. — Továbbá ezen 148 órán kívül mint special kollégiumok adattak elő a lefolyt tanévben:

nemzetgazdaságtan története het. 1 óra;

összehasonlító jogtudomány het. 1 óra;

gyakorlati előadások (practicum) a magán- és büntetőjog köréből het. 1 óra;

magyar törvények olvasása és fejtegetése (latin szövegben) het. 1 óra;

római perjog het. 1 óra;

nemzetközi jog het. 1 óra;

a rendszeres bölcsészlet részei het. 4 óra;

a magyar történet latin krónikái het. 2 óra;

a magyar irodalom és műveltség története 1-ső félévben 3, 2-ikban het. 1 órán;

lélektan hetenkint 2 órán;

angol és francia nyelv, 3-3 folyamban het. 3 órán.

Ezen special kollégiumokból tartozott a joghallgató szabad választás szerint tanóráit 20-ra kiegészíteni. — Ilyen special kollégium előadatott az 1-ső félévben 24, a másodikban 26 órán. — Összesen a jog- és államtudományi karnál az egész éven át a tudományok előadattak: 198 órán.

b) A p á p a i jogakadémiánál a múlt tanévben, a jogtudományi szaktanfolyam még nem volt életbeléptetve; az ezenkívüli 3 évben a jog- és államtudományok egészen a miniszteri tervezet szerint voltak beosztva; és hogy a kötelezett 20 óra szám kiteljék, fölvetettek mint kötelezett tantárgyak:

az államtudományi szaktanfolyamban az első félévben

államszámviteltan het. 3 órával; a 2-ik félévben a magyar reformáció története het. 5 órán. — A második évben a jogbölcsezet het. 4 órán adatott elő 5 óra helyett az 1-ső félévben; és egyetemes statistikát hallgattak egész évben het. 3 és 4 órán. — Az első évben szinte egyetemes statistika adatott elő 1-ső félévben 3, 2-ikban 4 órán; és bölcsészeti tudományok 1-ső félévben 3, 2-ikban het. 5 órán.

A 3 évi tanfolyamban az 1-ső félévben 63; a 2-ikban 62 óra adatott elő a joghallgatóknak; tehát összesen 125 óra; ebből 20 órát vett a s t a t i s t i k a tárgyalása igénybe!!

c) A s á r o s p a t a k i jog- és államtudományi karnál az eltérések a miniszteri szabályzatban foglalt tervezettől a következők:

Jogbölcsezet 5 óra helyett előadott 4 órán.

Magyar közjog 6 óra helyett előadott 5 órán.

Politika 5 óra helyett 6 órán.

Pénzügytan 3 óra helyett 4 órán.

Egyházjog egész évben het. 4 órán kellene tárgyalatnia és a kimutatás szerint a jogi szakban kánonjog adatott elő 1-ső félévben het. 3 órán.

Magyar közigazgatási jog 1-ső félévben 5 órán tárgyalatott, a másodikban is 1 órán folytatott*)

A miniszteri szabályzat 17. §-ában elsorolt special kollégiumok u. m.: a bányajog (het. 4 óra 1 félév) törvényszéki orvostan (1 félév het. 2 óra); államszámviteltan (1 félév het. 2 óra) és az európai államok statistikája (1 félév het. 4 óra) tárgyalatott és előadattak; ezeken kívül ott találjuk még az európai tételes nemzetközi jogot 1 félévben het. 2 órán.

A bölcsészeti szakban előadott tudományokat szinte mint special kollégiumokat tekintvén a joghallgatókra

*) Távolról som oly czélből soroltam el ezen eltéréseket, mintha kifogásolni vagy épen helyteleníteni akarnám az egyes tanintézetek ezen belkörü intézkedéseit; vagy épen oly váddal lépnek fel bármelyik protestáns főiskola tanárkara vagy előjárósága ellen, hogy a miniszteri tanrendet „felforgatták” vagy „tönkretették”; a mint azt egyik főiskolánk jogtanára Ballagi Géza, a debreczeniekre vonatkozólag, a protestáns egyházi és iskolai lapok folyó évi 32. és 35. számaiban annyira elítélőleg kinyilvánította; (lásd a czáfolatot dr. Kovács Sándor tól e lapok 33. és 36. számaiban) hanem szükségesnek láttam feltüntetni ezen eltéréseket azért, hogy egész mérvökben ismerkedjünk meg azokkal és tanuljunk azokból, látva a különböző felfogásokat és módosításokat; egyszersmind győződünk meg arról is, hogy a felforgatás vádja — ha ugyan ilyen léteznék — nem egyedül a debreczenieket sújtja. — Én különben részemről nem is tartom a miniszteri tervezetet oly tökéletesnek és minden bírálaton felül állónak, hogy annak betűitől eltérés már szentségtörésnek vagy a tudomány ellen elkövetett merényletnek volna tartható; s hogy maga az illető miniszter sincs ily nézetben, igazolja azon körülmény, melyszerint a különböző felfogások és elvekből kiindult tervezeteket, melyek protestáns egyházi hatóságok által a jogakadémiák tárgyában felterjesztettek — habár eltéréseket és módosításokat foglaltak is magukban —

nézve, a s.-pataki főiskolában hallgathattak a jogtanulók: egyetemes történelmet 1-ső félévben het. 3; 2-ikban 5 órán; bölcsészettörténetet egész évben het. 4 órán; és a magyar irodalom történetét egész évben het. 4 órán.

És így tisztán jogi tantárgyak előadattak az 1-ső félévben 74; másodikban 63 órán összesen 137 órán; bölcsészeti tantárgyak 1-ső félévben 11; 2-ikban 13 órán.

d) A k e c s k e m é t i jogakadémiában a miniszteri szabályzatban meghatározott tantárgyakon kívül mint nem kötelezettek vagy special kollégiumok előadattak: e l s ő f é l é v b e n : A régi római jog forrásai het. 2 óra. A váltó története het. 2 óra. Telekkönyvi rendszerek hetenkint 2 óra. Oklevéltan hetenkint 3 óra. Európai államok összehasonlító statistikája hetenkint 3 óra. Statistika elmélete hetenkint 2 óra. Büntetőjogi lélektan het. 1 óra. M á s o d i k f é l é v b e n : Bölcsészeti encyclopaediája het. 2 óra. Római perjog hetenkint 2 óra. Codificatio története hetenkint 1 óra. Közrendészet aaptanai hetenkint 2 óra. A bankügy elmélete het. 3 óra. Államadósságok het. 1 óra. A gyakorlati statistika szervezete hetenkint 2 óra. Népesedési mozgalmak Magyarország és Ausztriában het. 2 óra. Bányajog het. 4 óra. Nemzetközi jog het. 1 óra. Törvényszéki orvostan het. 2 óra. Államszámviteltan hetenkint 2 óra. Magyarország czimerei és színei het. 2 óra.

És így a nevezett jog- és államtudományi karnál kötelezett tantárgy előadott az 1-ső félévben 68; 2-ikban 60 órán; special kollégiumok pedig 1-ső félévben 15; 2-dikban 26 órán. — Összesen az egész évben: 169 órán.

(Folyt. követc.)

elfogadta és életbeléptetéseket megengedte. Sőt azon hitben vagyok, hogy nem is lehet de nem is szabad minden felsőbb tanintézetet, azokban a tudományokat, azoknak beosztását, előadási óráit stb. mintegy katonai mértékre venni, azokat mind egy rámarra vonni és kényszeríteni; s nem tartanám czélszerűnek, ha maga az országos törvényhozás is ilyenekbe bocsátkoznék. — De meg a protestáns hitfelekezeteknek államjogi szerződéses és sarkalatos törvények biztosítják azon jogukat, hogy tanintézeteikben a tanítás és tanulás módját, szabályzatát és sorrendét megállapíthatják és rendezhetik. Igaz ugyan hogy erre azt felelhetik nekem: elmaradottság s túlhaladott álláspont már ma az, hogy a protestánsok békekötésekre, alaptörvényre hivatkoznak; én pedig úgy vélekedem: hogy míg a teljes vallásbeli egyenlőség hazánkban csak papíron létezik; míg az uralkodó vallás csak névleg szünt meg, de tényleg most is hatalmas karral működik és tesz; míg miniszteri kibocsátványok és rendeletek által nagyfontosságú pozitív jogok szándékoltatnak elenyésztetni: mindaddig káros és veszélyes lenne a protestáns egyházra nézve a biztos alapot feladni s jövőjét egyedül a jóhiszeműség reménye alatt kockáztatni; bizonytalanság, szédelgés, aláhanyatlás és pusztulás lenne annak kimaradhatlan következménye.

Egy kis elmélkedés a lelkészválasztási szabályok módosítása felett.

Miután a lelkészválasztási szabályok módosításának égető szükségét én is beismerem; s az e tárgyban nyilvánuló különféle nézeteket folytonos érdeklődéssel kísérem: gyengébbnek érzem ugyan magamat, hogysem e tekintetben, a kinevezett tudós küldöttséget tájékoztatni merészelném: mégis n. t. Papp Károly urnak ezen ügyben bőven kifejtett eszméi engem is gondolkozásra szólítanak. Szabadjon azért, csekélységetemtől telhetőleg, e tárgy felett ki-sé elmélkednem, s igénytelen véleményemet, vagy legalább annak egy részét a t. közönség elé terjesztem.

Én úgy hiszem, hogy azok, kik a szabályok módosítását élénken sürgetik, a józan értelemben vett szabad választást nem hogy eltörteni, sőt ha ez nem léteznék is, a kor kívánalmához képest életbeléptetni akarnák. És én is így értek. Másrészt azt is hiszem, hogy ugyanezek a szellemi képzettséget, fokonzó önművelődést, szolgálati hűséget, szóval a valódi érdemet jutalmazni kívánják. És én is így értek. E kettőnek tehát, t. i. a szabad választásnak, és érdem jutalmazásnak összeegyeztetése lenne — az én véleményem szerint — azon sarkpont, honnan a tisztelt küldöttségnek kiindulni kell. Hoc opus, hic labor. De hát lehet-e e kettőt összeegyeztetni? Szerintem igen, és pedig ilyen formán, hogy miután a jog köteleességgel, és megfordítva, a köteleesség joggal jár; s egyiknek módosítása a másiknak módosítását okvetlenül igényli, és miután az egyházakat, a köteleességek teljesítésében, vagyis terhek viselésében, például az egyházmegyei és kerületi közigazgatási költségek fizetésére nézve osztályoztuk: osztályozzuk ugyanazokat a jogok élvezésében, legközelebről pedig a szabad választás gyakorlásában is. És miután a leendő lelkészek, illetőleg káplánok, kibocsátásuk alkalmával, tudományosságukhoz, s gyakorlati képzettségükhöz képest, mint elegendők, jelesek vagy dicséretesek, és kitünők, szintén osztályozva vannak: határozatassék el, hogy a jó jövedelmű egyházak, csakis jeles vagy kitünő készülségű lelkészeket; a nagy jövedelműek pedig csakis kitünőket választhassanak. Szabadságukra hagyatván a kis jövedelmű egyházaknak, hogy ők is — ha ilyet találnak — a jelesek vagy kitünők közül választhassanak. A kibocsátáskor nyert bizonyítvány mellett, a már eltöltött szolgálati években tanúsított ernyedetlen szorgalom, hűség, s tiszta erkölcsiség, mindenkor érdemül tudatván be.

Meglehet, hogy sokan ezen én okoskodásomat visszásnak tartva, az ily eljárásban a nagyobb egyházak jogának megszorítását, s a kisebb egyházak jogának kiszélesítését látják. Nem tagadom, hogy első tekintetre úgy van: sed decipit frons prima multos. mert ez csakis olyan megszorítás, mely a legfényesebb egyháznak is csak javára s dicsőségére szolgál, és megsérténém az intelligens egyházak gondolkodását, ha feltenném rólok, hogy tudva kik a kitünők, s kik a gyengék, — ezt pedig az egyházkerületről minden egyházakhoz megküldetni szokott jegyzőkönyvek mutatják, — szándékosan csekély képzettségű lelkészt választanának. Ez tehát csakis az olyan nagy jövedelmű egyházra nézve lenne kötelező megszorítás, a hol az intelligentia gyengén áll. És ezen látszólagos megszorítás is, vajjon nem lesz-e kétszeresen kárpótolva azáltal, hogy míg az egyházak jeles lelkészeket nyernek, ifju pályatársaink is a magok tökéletesítésére hatható-

san indíttatnak? Hogy pedig a kisebb egyházak is választhatnak magasabb fokú tudományossággal bíró lelkészt, ez a jognak csak látszólagos kiszélesítése, mert ha a nagy egyházak, csak jeles lelkészek választására lesznek utalva: látni való, hogy a gyengébbeknek gyengébbek jutnak. Ha pedig kitünő lelkész elfogadná a szerény egyház meghívását: volenti non fit injuria.

És ha már megszorításról csakugyan szó lehet: vajjon nem tett-e más ilynemű megszorítást főtiszt. egyházkerületünk akkor, mikor elhatározta, hogy bármely egyház is csak oly papjelöltet választhat, ki a második kápláni vizsgát már letette, s bizonyos ideig segédkedett? és ha ezt a lépést már megtette: miért ne tehetne még egyet? hogy ha az jó; és én ezt látnám jónak, mert mondanom sem kell, hogy a korlátlan szabadság nem szabadság, és ha tudunk is rá példát, hogy „illetéktelenül választott lelkész miatt később semmi vizálgodás nem történt”: arra is tudunk példát, és pedig nem egyet, hogy az illetékesen bár, de a tág körű szabadság felhasználásával tapintatlanul tett választását az egyház, pár év múlva keservesen megbánta, s az innen eredett vizálgodás, a tractust és superintendentiát évekig fárasztotta, már pedig az ilyen példák közül egy is elég ok arra, hogy videant consules etc.

A dunántúli főtiszt. egyházkerületnek azon intézkedését, hogy a működő segédlelkész, a választás kiírásától a választásig, az egyházból eltávolítottassék, célravezetőnek nem látom, mert ez olyan formán tűnik fel előttem, mint mikor a jegyben járó leányt — ha szabad ily hasonlattal élnem — az esküvés napjáig elviszik a völgy közepéből csak azért, hogy ez, sublatam ex oculis annáinkább óhajtsa. Tudom én, hogy itt a korteskedés meggátlása célozthatnék, ámde távolból csak úgy lehet korteskedni mint közelből, sőt még ügyesebben, mert itt már nem közvetlen, hanem közvetett korteskedés történik. Én tudok olyan papválasztást, a hol a korteskedést egész világ tudta, — értve a kebelbeli lelkészek világát, — még sem lehetett azt hivatalosan kisütni, mert a tiszteletes, kinek az érdeke fenn forogott, más tractusban lakott, s itt a kerítésen belől csak a sugalmazott ügynökök, ezek pedig igazán ügynökileg dolgoztak. E mellett azt is tapasztalom, hogy a választásoknál, legtöbb esetben, a már létező, vagy kilátásba helyezett nexus a főkortes, ennek körmei pedig sokak és messze elérők, s ha egyet le nem metszünk, tiz nő helyette. Én tehát a működő segédlelkészt, kivétel nélkül helyén hagynám, mert hiszen, ha a korteskedésnek legkisebb árnyalata is rábizonyul; akkor nem az, hogy eltávolítani, hanem megválaszthatását ipso facto be kell tiltani.

Hogy pedig a választásba, minden egyházi adó alá vett férfi befolyhasson, akár teljesítette tartozását, akár nem, ezt méltányosnak látom: hanem mégis az olyan névleges egyháztagot, ki nem időszerinti tehetetlenségéből, hanem a „ki vagyok, én vagyok“ köpönyege alatt dacból nem fizet, s ellene a provent nem fizetés miatt évek hosszán kell költséges pert folytatni, az ilyet mondom — ha rajtam állana — a választásból csakugyan kizárnám. Méltóztassanak elhinni, hogy az ilyenek hintik el a legtöbb konkolyt.

Különbem tudom, hogy bármily bölcs törvény alkottassék is a lelkészválasztás körül: mégis marad fenn ut annak kijátszására. Ugyanazért az eddig fennálló szabályok módosításának többi részeit azokra bizom, akik avatottak lévén, hivatva vannak; az itt elmondottak is csak igénytelen egyéni nézetek, s ha ezek megczáfolására, lelkésztársaim közül valaki időt vesztengetni nem restell; én a czáfolatot köszönettel fogadom, mert

ekkor meg lesz azon szép nyereségem, hogy a mások helyesebb gondolkozása által, én is helyesebb gondolatra vezettetem; ugyanazért, ha tévedtem, bocsánatot kérek.

S i p o s K á r o l y,
milotai ref. lelkész.

KÖNYVISMERTETÉS.

„A népiskola módszertana Dr. Dittes Frigyes után szerkesztették Gyertyánffy István és Kiss Áron. stb.

(Vége.)

Első helyet foglal az egyes tantárgyak módszertanában a vallás tanítása. Dittes ugyan a vallás tanítást módszertanából teljesen kihagyta, szerkesztők azonban, — bár mint előszavukban megjegyzik, „népoktatási törvényünk basisáról szintén könnyű szerrel tudhattak volna rajta, — bizony nem tették azt, egyfelől azért, mivel népiskoláink nagy részében tényleg még mindig maguk a tanítók tanítják e tárgyat; másfelől azért sem, mivel azt mint a leghathatósabb nevelési eszközök egyikét a paedagogia, illetőleg a paedagogus számára követelik s követelni is fogják minden körülmények között.“

Vallás tanításról e mű 4 cikkben majdnem 6 sűrűn nyomott levelen szól. Elöl a tanítás története van adva, aztán a szülői ház és a népiskola vallásos nevelése s oktatása következik, mit a vallásos tananyag kiválasztása követ, végre az egész a vallás tanítás alakja, szelleme, vallás tanító és a tankönyvek felelőse zárja be.

A vallás tanítás története a katekumenatuson kezdődik s feltűnő rövidséggel le van hozva napjainkig. Külön méltatva vannak a katolikusok, külön a protestánsoknál felmerült irányok; de röviden, 3 lapra szorítva s oly száraz kalendáriumszerű kivonatban, hogy a szerkesztők ugynevezett geneticus tanmódjának tarthatatlanságát az egész könyvben ennél határozottabban semmi sem bizonyíthatja, — Mi haszna van ugyanis e néhány évszám és név előszámlálásának épen módszertanban? E rövid kivonattól még csak a fejlődés menetét se lehet tisztán kivenni s így e cikknek a nevelés és tanítás történetében sincs helye, — módszertanba pedig, mivel az itt elősoroltak a vallás tanítás mai módszerének megállapítására nézve alig voltak valami befolyással, egyáltalában nem tartozik. Van azonban e történeti lehozás végén Bouisson neufchateli tanárnak a bibliai történetek népiskolai tanítása ellen intézett támadására Kehrtől egy idézet, mi a bibl. történeteket minden más történet felibe emeli s nemcsak tartalma, de előadásának szemléltető élet-élen alakjánál fogva is a legalkalmasabb vallás tananyagának mondja. És ezen idézet mellett s ellenére is Weber Samu „Keresztyén vallás oktatás“ -át ajánlják szerzők, mint időszerű s figyelmet érdemlő művet; holott pedig az csak részben tartalmaz bibl. történeteket s azokat sem a bibliából veszi. Ugyan kérdelem: ha már mind a vallás tanítás fokozatainak megállapítása, mind a tananyag kiválasztására nézve Kehrt kivonatozták, — ha a tanítás alakját illetőleg Árvay-tól ezt idézik: a tanító beszélje el a bibl. történetet gyengébb tanítványai előtt is amennyire lehet a biblia szavaival, midőn Nissennel elmondják: „elbeszéltem a történetet szabadon a biblia szerint, mondhatnám egészen a bibliából véve,“ — hogy nem vették észre ezek s a végül álló ajánlat közt első tekintetre szembeötlő ellentmondást?

A 2-ik cikk a szülői ház vallásos nevelésének fontosságát röviden érintve, áttér a népiskolai vallás tanításra. Külön, de igen röviden elő vannak számlálva itt a fokozatok, melyeket a katolikusok, külön, a melyeket a protestánsok megtartanak vallás tanításukban. A katolikusok által megtartott fokozatok Lubrich neveléstana után vannak előszámlálva, a protestánsokéi pedig Kehr szerint. A tiszántúli egyházkerület népiskolai tanterve ugyan lehetőleg alkalmazkodott vallás tanítást illetőleg Kehr elveihez; de hogy ez elvek általában el volnának fogadva a protestánsok részéről, nem mernők állítani.

A vallásos tananyag kiválasztásáról szóló 3-ik cikk kizárólag a protestánsok bibliai tananyagának megválasztását tárgyalja. De talán a hit és erkölcs tan, sőt az egyháztörténelem sem nélkülözhetik a tananyagot, — továbbá a bibliai tananyag sem kizárólag bibl. történetekből áll? — biblia olvasás, magyarázás, ismertetésről pedig itt ép úgy nincs szó, mint a hit- és erkölcs tan vagy az egyháztörténelem tananyagáról. Ehhez képest e cikk csonka, sőt amennyiben az előzőnek oly módon való ismételése, hogy benne a vallás tanítás 3 első fokozata kissé részletezve fordul elő, bátran kihagyható, vagy a 2-ik cikkbe foglalható lett volna. Ily rövid kivonatban, mint e kezünk alatti módszertan, ismételésekre nem igen van hely.

A 4-ik cikkben, mely a vallás tanítás alakjáról és szelleméről szól, idézet áll a bibl. történetekre nézve Árvaytól és Nissentől, s mi több még a katechismus tanításáról is van egy rövid kikezdésben említés. Előre van bocsátva ebben a katechismus meghatározása, aztán a katechismusok előállításának módja, továbbá tanításuk helye, ideje, s végre egy 6 soros idézet Árvaytól, — mi ennél fogva hivatva van a katechismus tanításáról megadni a kelő tájékozást. A mi pedig a vallás tanítás szellemét illeti, kár volt a czimben említeni is szerzőknek, ha az csak annyi fáradságra érdemes, mennyit méltatására fordítottak.

Szól e cikk a vallás tanításról is. El van itt mondva nevezetesen, hogy a protestánsoknál is kérdéses dolog lett az újabb időben, hogy ki tanítsa a vallást? E kérdésre szerzők az egyetemes papság elvéből indulva ki, így felelnek: taníthatja a pap is, a tanító is. — Azoktól, kik egy fentebbi idézet szerint, a vallás tanítást a leghathatósabb nevelési eszközök egyikének tartják, kik a vallás tanítást a paedagogia, illetőleg a paedagogus számára követelik s követelni is fogják minden körülmények között, — nem két részből álló feleletet vártam volna.

Kik egyébiránt a legközelebb már ismételve idézett nyilatkozatot tették a vallás tanításról, a vallás tanítás módszertanának megírására, — őszintén megvallva, — több gondot és fáradságot fordíthattak volna. Így nevezetesen, midőn alig néhány pontban találkozó kétféle tanítás 2-féle módszeréről van szó, midőn semmi tekintetben sem tájékoztató történeti visszapillantás foglalja el a munkának csaknem felét, midőn az idézetek mozaikjában elvész a mű iránya vagy ellentmondásba jut, midőn egyik legfontosabb tananyag a katechismus tanítására nézve épen nem, a többire pedig nagy általánosságban tartva talállok utasítást: kezdek a felől gondolkodni, nem jobb lett volna-e, ha szerzők „könnyű szerrel tudtak volna“ a vallás tanítást, Dittest ebben is követve?

Nagyon sajnálom, hogy e lap céljához képest épen a vallás tanítás módszertanáról lehetett részletesen szólanom s nézetem szerint épen ez sikerült az egész műben legkevésbé; de midőn a vallás tanításról szóló részt csonkának, több tekintetben feleletesnek állítom, kötelességemnek ismerem másrésztől ki-

nyilatkoztatni, hogy leszámítva az ugynevezett genetikus módszer alkalmazása végett behozott történeti visszapillantások legnagyobb részét, mikre a fáradságot hiába vesztegették szerzők, a különös módszertan mindenik ága általában helyes és használható. Különösen áll ez a természettudományok módszertanára, mely kivitt, teljes és igen gyakorlati.

Épen ezen oknál fogva, nem zárhatom be addig ismertető soraimat, míg e művet mindenkinek, ki a népnevelés iránt érdekekkel viseltetik, jó lélekkel nem ajánlom.

Debreczen, okt. 11. 1876.

— s — s.

B E L F Ö L D.

Az ág. hitv. ev. egyházegyetem 1876. oct. 12. és 13-án Budapesten tartott közgyűlése.

Ezen egyetemes gyűlés méltán eseménynek vehető minden évben; mert a magyarhoni ev. egyház legfőbb tekintélyei gyűlének arra össze, hogy drága anyaszentegyházunk közérdekű ügyei felett tanácskozzanak. Oly országos tekintély, mint egyetemes felügyelőnk, Z s e d é n y i és az egyszerű tanárból miniszterré lett P é c h y T a m á s, a tiszai egyházkerület főfelügyelője, továbbá a Szontághok, Szentiványiak, Radvánszkyak és országosan ismert püspökeink: maguk köré vonják az egyetemes egyház savát és az egyetemes gyűlés közönségében feltűntetik azon erőt, mely az evangyéliomból árad az egyháztagok közé, az egyház javának munkálása végett.*)

Ily nevezetes gyűlés volt az idejé is, melyet templomban istentisztelet előzött meg.

A gyűlésteremben ezután Z s e d é n y i E d e mondá el egyikét azon elnöki beszédeinek, melyeken átrezg az ev. egyház és vele egybeforrt iskolaügy szeretete, mely ügy — fájdalom! — még mindig védelemre szorul. Mint Cato, szíviósan ragaszkodik egyházi autonómiánkhoz és s meg-megújuló sérelmek ellenében, mindenkor kész hangoztatni férfias vétőjét. Nem éri be azonban szóval, de elnöki beszéde zárszavai alapítványokból állanak, melyekért őt megéltjenezik nemcsak a beszédét hallgatók, hanem a nemzet napszámái a segélyezett néptanítók és az egyház veteményes kertjei, a köznevelési intézetek.

Zsedényi melegen emlékezett meg S z é k á c s J ó z s e f r ő l s emlékének jegyzőkönyvben megörökítését indítványozá, mi közhelyesséssel találkozott.

Felhozá, hogy egy „halottról“ kell megemlékeznie s ez — az eperjesi jogakadémia, mely be lett szüntetve. Méltán panasolja, hogy az ágostaiak ezen egyedüli jogakademiája, „mely még Thun alatt is fentarthatá magát, parlamentáris miniszter alatt, a cultur-állam nevében eltöröltetett.“ Kimutatja, hogy ez intézet növendékei az államvizsgákon az állami intézetek növendékeivel megállták a versenyt, és ebből levonja azon érvet, hogy nem mindig a tanárok száma és kevésbé az emlékező, mint az ítélő tehetséget fejlesztő rendszer mutatnak fel ily eredményt. Igéri, hogy a gymnasiumi és reáliskolai oktatásról szóló törvényjavaslat alkalmával alkalmat veend magának egyházunk sérelmeinek előadására.

Beszéde többi részei inkább közigazgatási tárgyakkal foglalkoznak és ezekután így végzi azt:

*) Egy zsinat még szebb s hatalmasabb látvány lenne. Zsinat hol késsel az éji homályban? S z e j k.

„A tiszai egyházkerületi gyűlésekben megtartott szokásomat, egyházunk mind a 4 kerületére kiterjesztve, a népnevelés előmozdítása érdekében 32 felekezeti szegény néptanító segélyezésére 1600 frtot olyképen ajánlok, hogy mindegyik egyházkerületnek 400 frt jutván, az illető esperességeknek mindegyike, jutalomra legérdemesebb 3 néptanítót ajánljon superitendensének, ki aztán azok közül 8 néptanítónak, egyenkint 50 frtnyi jutalomdíjat f. évi nov. 1. ki fog osztani.“

Éltette az elnököt a közönség és K a s s a y S á n d o r dunántuli püspök indítványára az elnök jótékonyága jegyzőkönyvbe igtattatni rendeltetett.

Ezután G e d u l y L a j o s d. i. püspök értesíté a gyűlést azon visszaélésekről, melyeket a kath. papok ev. illetőségű gyermekek keresztelese által követnek el, anélkül, hogy a kormány azokra büntetést szabna.

Erre P é c h y T a m á s, szép, választékos nyelven, indítványoz feliratot a vallásügyi miniszterhez, melyben kérelmeztesék, hogy a miniszter, — mint a törvény őre — vagy szabjon büntetést az áthágókra, vagy pedig az érdemben törvényjavaslatot nyújtson be az országgyűlésnek, hogy ily módon a közszűrlődés megszüntetettnek. A tanügyet illetőleg pedig felhívandónak tartja a közoktatási minisztert, hogy a középtanodai törvényjavaslatot a prot. egyház viszonyaihoz alkalmazni törekedjék. Szónok indítványai elfogadtattak.

A tanügyi bizottság jelentéséből kiemeljük a következő adatokat: A középtanodák száma 19, theol. intézet és tanítóképezde 8, tanár 150, melléktanárokkal együtt 237, tanulók 4077, hittanhallgató 74, tanítóképezdész 125.

Két leirata a közokt. miniszternek ismét visszatetszést szült. Valamely tantárgy alóli felmentés és valamely osztály átugrása ügyében a végleges intézkedést a miniszter, mint a kormány főfelügyeletével járó jogfolyományt, magának vindicálja.

Ez ügyben B á n ó J ó z s e f indítványozá, hogy jelentse ki az e. gyűlés, miszerint e felmentések az egyház autonom belügyei, melyeket jogköréből ki nem bocsáthat.

Ezen indítvány elfogadtatván, a sérelmi bizottság útján felterjesztendő.

Érdekes volt a Pozsonyban felállítandó theol. akadémiája ügye feletti tanácskozás. Két kerület mellette, kettő ellene nyilatkozván, a vélemények egyeztetése végett és esetleg az akademiának Budapesten a ref. atyfiakkal közösen megalapítása céljából utasítást vett az akadémia ügyével foglalkozó e. bizottság.

Az eperjesi jogakadémia felélesztése végett lépések fognak tétetni a kormánynál, hogy a jezsuiták által elfoglalt s most a kormány által kezelt birtokai az eperjesi főiskolának visszaadassanak.

Szétosztott 2 füzet is, melyeknek egyike a b. Prónay Gábor m. évben tartott gyászünnepélye, másika Zsedényi Ede beigtatási ünnepélye alkalmával mondott beszédeket tartalmazza.

L á n g A d o l f.

Gömöri levél. (III)*)

Szerkesztő ur! Évek óta éber figyelemmel kísérem a politikai sajtónak a vallás és hit tárgyairól, az egyház és szolgáiról tett nyilatkozatait és fájdalommal tapasztalom, hogy a h i r l a p-

*) E szép levél megérdemli a figyelmet.

Szerk.

irodalom, kivált a szélsők,*) az ugynevezett „demokraták” hirlapirodalma csak gunyt űz a legszentebb dolgokból, a sziv és lélek legnemesebb érzelmeiből, a vallás szolgái, a papok pedig épen czéltáblái minden ujdonsült ujdondász idétlen eleménczkedésének, ki nem olvasta az annyi változatban elmondott papadomákat? Hányszor vádolják a lelkészeket hierarchikus tendenciákkal, kortesvezérséggel, hivatali hanyagsággal, a szószék hatalmával visszaéléssel, mammon utáni kapkodással, tudatlansággal és erkölcselenséggel? Hányszor vádolják vallásos lágymelegséggel, vagy épen farizeuskodással, hogy nem úgy élnek, a mint predikálnak, s nem azt predikálják, a mit hisznek. Tánicsics Mihály nem rég az országházban azt merte állítani, hogy a papok a mitók és csalók és a házelnök Somsich még csak meg se szólította érte. Váltig kérdezték a protestáns papok Tánicsicstól, hogy őket is ámitóknak és csalóknak tartja-e? Mire ő hirlapi uton azt felelte, hogy biz ő azoknak tartja úgy a prot. — mint más vallásuak lelkészeit és az illető szerkesztő Tánicsics ez újabb malitiosus nyilatkozatára még csak megjegyzést sem tett. Ha a felsőházat, vagy az aristokrátiát bántják az országházban, az elnök megszólítja a sértegetőket s azt mondja, hogy e tiszteletreméltó osztályról nem szabad sértőleg nyilatkozni, mert az ellenkezik a ház méltóságával. Ha a zsidókat „üti” Istóczy Győző, Ghyczy meg nem álihatja szó nélkül s értésére adja Istóczynak, hogy az országházban nem illik bántani a zsidókat, kik a hazának ép oly hű fiai, mint akár Istóczy. Minket papokat pedig szabadon üthet, sértegethet és gyanusíthat mindenki, megtorlás nélkül rágalmazhatnak a hirlapirodalom számos képviselői.***) Tudós és tudatlan, nagy és törpe feljogosítva érzi magát arra, hogy a papságot leczkéztesse, annak tanácsot adjon hogy mikép viselje magát, ha tiszteletre akar szert tenni. Boros Mihály és mások pálczát törnek egy egész tiszteletreméltó osztály felett és nagy hangon leczkéket tartanak neki. Szóval ellenünk van a sajtó, ellenünk van a „közvélemény” és gunyt űz a hit legszentebb tárgyaiból s a vallás szolgáiból, a francia materialisták példájára még az Istent is detronizálni akarja, mint ezt naponként szomoruan tapasztaljuk.

Mi e tényeket az idők kórjelenségének tartjuk. Mi azt hiszszük, hogy az állam és egyház testvérileg szépen megtér egymás mellett, sőt egyik a másik nélkül el nem lehet, egyik a másikat kiegészíti, egyik a másik javát munkálja. Az állam általában alatt van az egyház, az védi a kultámadások ellen; az egyház viszont az államnak hű polgárokat és erkölcsös tagokat nevel. Az állam a test, az egyház lélek a testben. Egyik a másikért él, egyik a másik czéljait mozditja elő. Egyház nélkül nem létezhetik állam. Miért van hát mégis oly ellenszenv a journalistikában a vallás és szolgái iránt? Talán azért, hogy az egész osztályban néhány gyarló ember is találkozik? De hisz minden osztályban találkozik ilyen s egy-két hűtlen hivatalnokért az egész osztályt elítélni nem lehet, nem szabad. Aztán az egyházi fegyelem is gondoskodik arról, hogy a hűtlen sáfároktól megtisztíttassék az egyház.

Mi p a p o k, azért hogy gyanusíttatunk, zajtalanul terjesztjük e földön Isten országát, munkáljuk a közjót, hintjük az erkölcsiség magvait, habár azok egyrésze az utiélre, a tövis

*) Hát a „Hon“-ban jelentkezett vakmerő egyház- és vallástámadások? Bizony bármelypolitikai állásu lapjaink e tekintetben nagyban vétnek. Szerk.

**) Még a szépirodalmi lapok terére is becsempészte magát a materialismus, hát a színművekbe? Szerk.

közé, vagy a kösziklára esik is. Mi plántálunk és öntözünk az anyaszentegyház kertjében, habár munkánk gyümölcsét korunk romboló irányának férgel kétséssé teszik is. Mi felvesszük a Krisztus keresztjét és hordozzuk nagy lelki türelemmel, elanynyira, hogy csak úgy görnyedünk alatta; türeink gunyt és rágalmat, de azért nem lankadunk a munkában, sőt sokszor jutalmat sem várva munkálunk fáradatlanul, megelégszünk a köteleesség hű teljesítésének öntudatával. Mi a jónak, szépnek és igaznak apostolai vagyunk és ha ezekért szenvednünk kell is, nem hagyjuk el őrhelyünket. Mi munkadíj fejében szenvedünk és nélkülözünk, mert köztudomásu, hogy a protestáns papság $\frac{3}{4}$ része csak nyomorog s hivatala után alig van mindennapi kenyere és tisztességes ruházata. Mi nem csak papok, hanem a hazának is hű fiai igyekszünk lenni s e tekintetben sem érhet minket vád. Mi terjesztjük a műveltséget és világosságot, áldozunk a hol kell, szerény körünkben mindent megteszünk, a mit tehetünk. Ha a napi sajtó a sors csapásai alatt roskadozó Tánicsicot ajánlja munkás szeretetünkbe, vagy valami üdvös dolgot ajánl, azonnal hozzáteszi: „a lelkészek e részben legtöbbet tehetnek.” És mi meg is tesszük a magunkét, ha szinte ezért gyanusítás lesz is a sajtótól jutalmunk. A méltatlan rágalmakat pedig határozottan visszautasítjuk és nemes önérettel mutatunk zajtalan munkásságunk gyümölcseire. Tiltakozunk a roszakaratu gyanusítások ellen, mert érezzük, hogy azokat nem érdemeljük. Vészben és viharban egyiránt hűvek igyekszünk lenni s a hűség a méltatlankodásnál nemesebb jutalmat: elismerést érdemel. Sámütassak-e a gályás papokra, kik hitökért és hazájokért élni és halni is kéazek voltak? Rámütassak-e a protestáns küzdelmekre, a Bethlen, Bocskai és Rákóczi nemcsak vallásos, hanem egyszersmind alkotmányos küzdelmeire, vagy az aligmult időben a patensvilágra, midőn Damocles kardja függött minden prot. lelkész feje fölött s legkisebb ellenállásért is hivatalvesztéssel fenyegettek? Ezeket tudja mindenki, a ki tudni akarja; tudja, hogy mi nemcsak a vallásért, hanem az alkotmányért is küzdötünk; tudja, hogy a hon alkotmányos életének hajnalpirja a patens visszavonásával derült fel. Ezeket ajánljuk journalistikánk figyelmébe és kérjük, hogy rágalmazás és gyanusítás helyett inkább támogasson áldásos, de nehéz munkánkban, a rombolás helyett inkább építsen s a hit tárgyait hű kegyelettel ápolja, a sziv nemesebb érzelmeinek virágait kifejteti, és gyümölcseit érlelni segítse. Erre kérjük őt és ezt várjuk tőle.

Vagyok szerkesztő urnak igaz tisztelője :

G ö m ö r i.

Helyreigazító válaszul az „egy jelenvolt“-nak.)*

Az Evangyéliomi Prot. Lap 40—41-iki számaiba, e g y j e l e n v o l t, szellőzteti a b i h a r i e g y h á z m e g y e i egytetemes lelkész értekezleten felvett tárgyakat; nem feledkezve meg szurós töviskekről is gondoskodni.

Az „egy jelenvolt“ szellőztetésére kívánok én válaszolni; kérve egy kis helyet soraimnak.

1. Az elnököt rója meg az „egy jelenvolt, hogy mulasz-

*) Az „Egy jelenvoltat“ te jes jóakarát vezette, én úgy vagyok meggyőződve, s ezért a válasznak élesebb helyeit mellőzni voltam kénytelen, mi a névtelen cikkeknel főleg szerkesztői jog. Gunyt gunylyal, gyanusítást gyanusítással ne verjünk vissza. Tárgyilagossabb lesz így a válasz, s remélem, a t. válaszoló is belenyugszik. Szerk.

tást követett el, s a szabályokat nem tudta, nem köröztén a tisztviselők szolgálati idejének lejártát. Bocsásson meg ön, mert az elnök, eljárásával igazolta, hogy bir tudomásával a szabályoknak, mert a tisztikar nevébe lemondott s az új választás megtörtént, mit czikkiró maga is beismer.

2. Valótlant állít közlő, midőn a körösvölgyi kör, beadott véleménye tárgyalása előtt elhatározottul közli a lelkész gyámdijnak 50 frtba lett elhatározását. Mert e határozat, a szegény körösvölgyi kör által beadott vélemény hosszas megvitatása után keletkezett azon egyetemes értekezleten, melynek határozni tartatott fent 3 évről 3 évre, az 1876. mart. 27-től elhalt lelkészek özvegyei s árvái gyámdijáról, s a mely, kevés többséggel, az 50 frt mellett döntött. És hogy a körösvölgyi kört annyivalinkább sértsek közlő töviskei, vádolja a kör tagjait, az írott betűk meg nem olvasásával, az önvélemény, jó embereink, s asszonyaink érdeke becsusztatásával. Higyje el az „egy jelenvolt“, hogy ha tett a k. v. kör a szabályok módosítására valaha javaslatot, tette azt elvből, de nem érdekből.

3. pontra észrevételem nincs.

4. Csudálni lehet, hogy a b e r u h á z á s o k ügyeibe, rákmenetet követel közlő, és mindig a k. v. kört korbácsolja. Hogy lehessen ugyanis küldöttséget nevezni ki addig, míg valamely tárgy fel nem vétetett, s az arra vonatkozó okmányok fel nem olvastattak. Engedje meg azért közlő, hogy mondhassem el az ügymenetet, úgy a mint tárgyalva volt. — Elnök bemutatja a beruházásokat illető dolgozatát, de mielőtt az tárgyalta, kéri az ezen ügyre vonatkozó heves-n.-kunsági, szatmári s nagyszalontai jegyzőkönyvek felolvasatását. Mi részben megtörténvén, olvastatott fel elsőben az elnök által beadott rendszabályi javaslat, s csakis azután a k. v. kör beadványa; mely bármily hibás is ön előtt, mégis hézagpótló lett, a kaszálók tisztítására, vizvezetékek nyitására, s a behivatalnokok használatában levő szőlők javítására fordított beruházások szempontjából. Az eképfelmerült vita közben neveztetett ki a küldöttség, és nem az ön véleménye szerint előre, hogy a többrendű okmányok nyomán, véleményes jelentését elkészítve, azt a bekövetkező őszi közgyűlésre adja be.

Ne irigyelje, ha jövedelmünk nevelése végett, meg mertünk emlékezni a beruházások tárgyalásánál, a kaszálók kiirtására fordítandó költségek megtérítéséről; lévén különben is a beruházások kérdése szőnyegen. De olyan is közöltetik ellenünk, a mi a k. v. kör beadványában nem foglaltatik, hogy a művészi kosárfonásra használható fűz, cserjék kegyeletnélküli kiirtói vagyunk. Hiba közlő részéről, hogy a nem írott betűket is szavakba önti.

5. Elítéli ön egyetemes értekezletünk összes tagjait, és így önmagát is azon határozataért az értekezletnek, miszerint kimondotta, hogy az isteni tisztelet tartásába a tanítók tartoznak a lelkészek mellett és betegség vagy hivatalos elfoglaltatás esetében, helyettök szolgálni. Az elítéltetés oka a Canonra lett hivatkozás, de a mely Canon szavai idézve nem valának. Ha téves volt az idézet, miért nem nyújtott ön felvilágosítást, hogy megelőzze a határozatot, mely után az esperest szemei közé nevetet a kötelességre hivatott. Ha hibás a tévedt, kétszeresen hibás az öntudatos mulasztó. Vannak azonban a Canonon kívül indokok, melyek a kisegítést szükségessé teszik. Ilyenek az ön által is felemlített gyakorlat, a vallásosság kölcsönös terjesztése lelkész és tanító által, az egymást kisegítő helyzet szószékbe, iskolába, a tanítónak azon szegyéntöli menekhetése, hogy az

énekkarból ne olvasson közönséges könyörgéseket, — beszéltem tanítókkal, kik a legszebb megtiszteltetésnek véve a régi gyakorlaton alapuló egyházi beszédek tarthatását, azt teljesíteni sokkal örömeztőbbek ezután is, mint a Canon rendelte imák felolvasását az énekkarból. — De meg a lelkész is ember lévén kit kérhet, kit helyettesíthet inkább — véletlen körülmények úgy parancsolván — maga helyett szolgálándót mint a tanítót, kivel ketten egészítik az egyházi teendőket, nem lévén egyházi rendszerünk szerént, tartalékos kisegítőkről, módunk gondoskodhatni.

6. pont alatti határozat, úgy hiszem, meghozza jobb következtetését. ugyanazért arról hallgatók.

7. Zárszavait illetőleg „egy jelenvoltnak“, szabadjon kérdészem, jelen volt-e az itt vagy ott étkezők között? s honnan tudja, mily kedélyesen folytattatott, és pedig inter pocula az értekezleti vita?

Az én zárszavam az egy jelenvolthoz nem más, mint bizalmas kérelem, hogy ha többször is megörvendeztetni közleményével az olvasókat, legyen szives gunyorait kifeledni, s az ügy egymásutánját megtartani. Különben, béke velünk s a jóakarát! — 1876. október 16.

K ö r ö s v ö l g y i .

Gyikó János m.-turi ref. lelkipásztor emlékezete.

Folyó évi október hó 16-án kísértük az örök nyugalom helyére, nt. Gyikó János urat, a mező-turi ref. egyház tisztos agg lelkipásztorát. Született az 1799-ik év május 30-án Duna-Vecsén, tanulmányait a kecskeméti gymnasiumban, majd a debreczeni ref. főiskolában elvégezvén, békési rector volt 3 évig, mely időközben 3 hónapot Bécsben töltött. Ez idő eltelte után a dobozi segédlelkészre rendeltetett, de majd félév után a nagyhirű és tudományu debreczeni ref. lelkipásztor s superintendens vette fel maga mellé segédül. Itt töltött 3 évi működése után az 1832 ik évben elfogadta a nádudvari virágzó egyház meghívását, és ez egyházban mint rendes lelkész nagy lelki örömmel 6 évet töltött el, a midőn a m.-turi presbyterium meghívását, gyermekeinek biztosabb nevelhetése céljából, — lévén itt virágzó gymnasium — elfogadta az 1838-ik év tavaszán. 38 évi mező-turi lelkipásztorkodása alatt 11 évig — 1855—1866 jun. haváig — egymaga vitte a mező-turi ref. egyház sok gondal s teherrel járó kormányzatát, mellette időközi lelkészek szolgálván. 44 évi lelkipásztorkodása alatt egyszerűség, nyájosság, munkásság, őszinte becsületesség, igazságosság jellemzik az érdemekben gazdag valódi protestans papi jelleggel felruházott férfit. Elhunytát nemcsak a m.-turi nagy népességű ref. egyház, hanem a város minden rendű és rangu tagjai felekezeti különbség nélkül őszinte részvét s elismeréssel gyászolják. Temetése f. hó 16-án d. e. 9 órakor kezdődött roppant sokaság jelenlétében, a templomban predikált Garzó Gyula gyomai lelk. ur 2 Tim. 4: 6. 7. 8. alapján evangéliomszerűleg és az ősz pásztorra méltó alkalmazással. 2-ik szónok volt Papp Károly sziget-szent-miklósi lelkész ur, ki ékes oratiót mondott. A templomban tartott gyász isteni tisztelet után az imposans menet megindult a temetőkert felé. A lelkészi kar, városi előljárók, presbyterium, tanítók, iparos testület, gymnasium, iskolás gyermekek külön-külön csoportot képeztek. Ott láttuk a gyász isteni tiszteleten a békés-bánáti egyházmegye nyug. esperesét nt. Hajnal Ábel békési nagyérdemű s tudományu lelkipásztor urat is

több vidéki lelkész urakkal. Mind a háznál, mind a templomban s temetőben az énekkar és dalárda alkalmi gyászéneket énekeltek. A temetőben alulírott által mondott siri beszéd és ima után, eltakartatott örökre szemek előtt hosszas sinledezés után jobb létre szenderült halottunk, életének 78-ik évében. Az Isten nyugtassa békében porait, lelkérek pedig adja meg hivsége jutalmát az egekben!

M.-Tur, okt. 18. 1876.

T u r i L a j o s,
ref. s. lelkész.

K Ü L Ö N F É L É K.

B á r ó B a l d á c s i A n t a l római katolikus főur vagyonának tetemes részét, több ezer hold földet, örök tulajdonkép áthagyományozott a református, evangélikus és unitárius egyházkerületeknek; az alapítványi ajándékozási szerződés végleg megállapítása végett folytak okt. 15—20-ig Pesten a tanácskozások, melyen az egyházkerületek (11) megbízottak által voltak képviselve. A birtok jövedelme végenyészettel fenyegetett egyházak támogatására, superintendensek fizetésének emelésére, lelkészi özvegyek és árvák segélyezésére fog, az alapítványozó

kivánsága szerint, felhasználtatni. Az alapítványi ügy kezelésére 9 tagu bizottság választott gr. Degenfeld Imre elnök, báró Baldácsi A. tiszteletbeli elnök, gr. Lónyai M. alelnök s még 7 tag alkotván azt.

(Halálozás.) Részvétel hallottuk, hogy Abodi N a g y J ó z s e f enyedi volt hithallgató Utrechtben, hol tanulmányait öregbítette, szept. 20. idegbaj következtében jobb létre szenderült. Hamvai az utrechti temetőben nyugosznak. (E—Sz.)

I m a t e r e m. A debreczeni ref. kollégium imatermében f. é. október 22-én tanárok s tanulók jelenlétében predikált Madarász Lajos végzett hittanhallgató Ján. 1, 1. 14. felett. A nehéz szöveget elég szerencsésen oldta meg, kivált az ige megtestesülés titkát. Legemelkedettebb volt a zárbeszéd: „övezzük fel magunkat mindenekfelett a megváltó Krisztusba vetett hittel s tántorithatlan szeretettel stb.“ A szónok hangja jó s művelésképes.

L y o n b a n „La paix de l'Église“ czim al. egy francia prot. hetilapot indítottak meg a közvetítők, kik orthodoxok és liberálisok közt a párisi békéltető pontok alapján a szakadály elkerülését tüzték ki. — Az érdekek alkudozhatnak, de elvek nem.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Megrendelhetők Kőnig R. lelkésznel Budapesten, váci út 34. szám, postán utánvétellel bérmentve küldetnek meg.

BIBLIAI KÉZIKÖNYV

kalauzul a szentírás tanulmányozásához

készítette **Dr. Angus József** a „királyi ázsiai társaság“
(royal asiatic society) tagja.

M a g y a r f o r d í t á s b a n, 46 ív, díszes, földabroszszal, vászonba kötve, ára 3 frt 80 kr.

T o v á b b á

H A J N A L P I R :

első vallásos oktatás kis gyermekek számára.

M a g y a r n y e l v r e f o r d í t o t t a : **Dr. K. Á.** (Az eredeti 293,000 példányban kering). — Díszes, képekkel ellátott kiadás, vászonkötésben, nagy 8r. 91 lap, ára 70 kr.

N A P F E L K Ö L T E :

39 ó-testamentomi történet jó gyermekek számára.

M a g y a r n y e l v r e f o r d í t o t t a **Dr. Kiss Áron.** — Díszes, képekkel ellátott kiadás, 8 r. 112 lap, ára 70 kr.

3—6